

Beheerders over klimaatverandering

Een rondje langs de velden

Het klimaat is opgeklommen tot één van de zaken te zijn die de Nederlander het meest bezighoudt. Al Gore kan tevreden achterover leunen: zijn steen in de Nederlandse vijver heeft een flinke plons veroorzaakt. Maar hebben de beheerders van Nederlandse natuurterreinen ook last van spetters? En zo ja, doen ze er dan wat aan?

— Ido Borkent

foto Hans van den Bos

Francó Mandemaker werkt als terreintechnicus Natuur en Landschap bij DVD directie West-Nederland, de beheersorganisatie van het Ministerie van Defensie. Binnen zijn ongeveer 3000 hectare grote beheer vallen terreinen als de vliegbasis Soesterberg, de Leusderheide en de Waalsdorpervlakte. Wordt er binnen jullie organisatie wel eens gesproken over de invloed van het klimaat op het werk? “Ja dat gebeurt wel, maar als eerste denk ik aan de riolen die het water van de stortbuizen moeten opvangen. We merken wel dat zuidelijke soorten als de wespspin verschijnen, en soorten van natte heide zoals dophei en de rugstreeppad meer voorkomen. We spelen enigszins in op de nattigheid door verdroogde natte heiden te herstellen en weer duidelijker in beeld te brengen.” Doe je persoonlijk iets aan het klimaat? “Eigenlijk ben ik een beetje sceptisch. Ik heb een boek gelezen van een archeoloog en daaruit blijkt dat er van nature ook grote klimaatsveranderingen voorkomen. Ik geloof dus meer in een natuurlijke schommeling, die niet te koppelen is aan menselijk gedrag.”

Wat doet **Leon Liebrechts**, bedrijfsleider bij Fortis Vastgoed Landelijk en beheerder van het ruim 2500 hectare grote landgoed De Utrecht ten zuiden van Tilburg? “Onze belangrijkste bijdrage hier op het landgoed is het in stand houden van het bos als opslag van CO₂. In ruimere zin heeft Fortis een ambitieus programma voor CO₂-neutraliteit en zijn wij als organisatie in 2007 CO₂-neutraal. Fortis is wereldwijd een vooraanstaand bedrijf op het gebied van duurzame energie-financiering, Carbon Banking en uitgegroeid tot Europees

marktleider op het gebied van de emissiehandel. Goed, als concrete maatregel zie ik misschien in de toekomst een verschuiving van het areaal beuk, die het minder goed aan het doen is, naar andere boomsoorten, zoals eik. Ik vind de klimaatverandering een plausibel verhaal. Over de snelle stijging van de zeespiegel en het smelten van de gletsjers maak ik me zorgen. Er is natuurlijk altijd wel beweging, maar de snelle verandering nu ligt denk ik echt aan de hoge CO₂-uitstoot. Persoonlijk doe ik mijn best en neem zoveel mogelijk de fiets in plaats van de terreinauto.”

Het Naardermeer is in geologisch opzicht een eendagsvlieg. Bestaat het Naardermeer nog over 1000 jaar? Niet als we niets ondernemen, meent **Gradus Lemmen** van Natuurmonumenten, beheerder van het ruim 1000 hectare grote Naardermeer. “Binnen onze organisatie wordt actief gewerkt aan zaken die met het klimaat te maken hebben. We willen als organisatie het goede voorbeeld geven: energiebewust en zoveel mogelijk klimaatneutraal. We bieden bezoekers biologische koffie, thee en dergelijke aan, en die gebruiken we zelf ook. Ons nieuwe theehuis wordt in samenwerking met de Nuon energiezuinig, en komt ook op een veel betere plaats te staan, bereikbaar met het openbaar vervoer. Zo profileren we ons.” En op het gebied van beheersmaatregelen dan? “De realisatie van de EHS vind ik erg belangrijk. Dan kunnen we soorten de ruimte bieden. Ja, we hebben een wateropgave en willen terreinen verder vernatten en omvormen naar moeras. Het zijn misschien speldenprikken, maar toch . . . ik vind: pessimisme helpt niet als je wat wilt veran-

Vaker op de fiets in plaats van de auto.

deren. De trend is dat de natuur nog steeds achteruitgaat en consumptie is daarvan een belangrijke oorzaak. Persoonlijk leef ik zo bewust mogelijk en is de auto de sluitpost. Maar toch heb ik de laatste jaren wel een paar keer gevlogen. Voel ik me niet gemakkelijk onder, maar ik wil ook wel eens buiten Nederland reizen!”

Een andere grote terreinbeheerder, **Ronald Sinke**, werkzaam als stafmedewerker bosbeheer bij Staatsbosbeheer in Noord-Nederland: “We richten ons binnen de landelijke organisatie in de eerste plaats op de robuustheid, diversiteit en veerkracht van de natuur. Al vóór Al Gore hebben we een bijeenkomst gehad over dit onderwerp, en zo’n brainstorm hebben we ook dit jaar weer gedaan. Dit heeft inmiddels geleid tot het vaststellen van de ‘hoofdlijnen van een programma klimaat’ die momenteel nader uitgewerkt worden. Onderzocht wordt of we onze eigen bedrijfsvoering klimaatneutraal kunnen maken. Ook levert het beheersideeën op. Het stimuleren van laagveenontwikkeling als buffer voor CO₂ bijvoorbeeld. Maar het is niet zo dat we al sturen in mengingen of bepaalde herkomsten al of niet aanplanten. Wel zie ik hierin extra argumenten om naar gevarieerde bossen te streven. Flexibel bos kan een stootje verdragen.” Opvallend is de reden van aanleg van een 20 hectare groot bos bij De Mieden in Friesland. Sinke: “Die beplanting is aangelegd voor Rijkswaterstaat, als klimaatbos om de uitstoot van hun wagenpark te compenseren. Dit concept bekijken we verder. Het kan ons kansen bieden om bijvoorbeeld dorps- en stadsbossen aan te leggen. We krijgen meer van deze vragen; er was zelfs een particulier die

voor een door hem gecollecteerde € 700 wel een stukje bos wilde aanleggen.” Persoonlijk is Sinke wel onder de indruk geraakt van de film van Gore. “Vooral die scène waarin Gore een liftje gebruikt om de uitschieter in de CO₂-productie aan te wijzen. Zelf let ik wel op energieverbruik, vooral van apparaten, maar de auto is toch vaak gewoon nodig . . .”

En bij zeer multifunctionele organisaties, wat gemeenten tenslotte ook zijn, hoe gaat het daar? Wordt er gesproken over klimaatverandering en terreinbeheer? Bij de gemeente Nunspeet, waar **Mark Karsemeijer** beheerder is van de ruim 3400 hectare gemeentelijke bossen en heiden, eigenlijk niet. Karsemeijer: “Het klimaatprobleem komt een beetje op je af, en je kunt er weinig invloed op uitoefenen. In het dagelijks beheer zijn we zo zuinig mogelijk met brandstof. Maar zagen en processors gebruiken dat nu eenmaal. Dat is een noodzakelijk kwaad. Het bos zelf houden we duurzaam in stand en dat legt dan weer véél CO₂ vast. Maar we zien in het bos wel dingen gebeuren. Zelf ben ik hier al 25 jaar en ik zie dus ooit langzame processen zich versnellen. Opvallend is bijvoorbeeld de toename van de mast. Beuken, maar vooral eiken geven veel en vaak vruchten, echt meer dan vroeger. Er ligt volgens mij een duidelijke relatie naar de enorme aantallen wilde zwijnen. En die aantallen vormen een serieus veiligheidsprobleem voor verkeer op de snelwegen en andere wegen. En ook wij hebben de wespsspinn reeds gesignaleerd.” Nemen jullie actie, los van de zwijnenproblematiek? “We voeren een natuurvolgend beheer, waarbij we een klein onderdeel zijn van het grote geheel. Ik denk dat de natuur het zelf zal moeten oplossen. Persoonlijk denk ik dat de mens zeker een invloed heeft. Als je ziet hoeveel auto’s er rijden; zoveel drukte . . . op wereldniveau gekeken word je er bang van.”

Ook bij het Utrechts Landschap, met zo’n 5000 hectare natuurgebied in beheer, is het klimaat een gespreksonderwerp. Hoofd terreinbeheer **Ron Blom**: “Het is een lastig te beantwoorden vraag of de verandering van het klimaat op dit moment al dan niet toeval is, en op welke tijdschaal je het moet zien. Komen we ook niet uit, maar we zijn er wel mee bezig. En in de praktijk ook, maar dan vooral met de ongemakkelijke praktische effecten. Door de toegenomen nattigheid in het veld en het ontbreken van vorst worden projecten aangepakt die we liever onder droge omstandigheden hadden willen uitvoeren. En de vitaliteit van met name oudere beuk loopt sterk terug. Het lijkt wel of ze het water niet meer omhoog gepompt kunnen krijgen! En ja, in de uiterwaarden wordt de inrichting van natuur veelal gecombineerd met waterbergingsmaatregelen.” Wat is je eigen opvatting? “Het houdt me persoonlijk zeker bezig. Als tijdens een harde nachtelijke stortbui onze oudste zoon wakker wordt, dan zegt hij: is dat niet onze eigen schuld dat het zoveel regent? Het heeft invloed op je leefomgeving. En met technische maatregelen kan natuurlijk veel, maar we moeten ook kijken hoe we ons gedragen. Dat is lastig, je twijfelt; ik maak me zorgen. De economische krachten zijn groot.”